ÇALIŞMA AHLAKI VE İŞÇİ HAKLARI

<u>Çalışmak:</u>

- **وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى**

- ***Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur. Ve çalışması da ileride görülecektir.***[1]

---

[1] Necm, 39-40.

Çalışmanın Önemi:

- فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

- ***"(Cuma günü) Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz"[2]***

---

[2] Cuma, 10.

- Çalışmanın önemini M. Akif Ersoy bir şiirinde şöyle dile getiriyor:

"Çalış!" dedikçe Şerîat, çalışmadın, durdun,
Onun hesâbına birçok hurâfe uydurdun!
Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dîni çevirdin onunla maskaraya!

Yer çalışsın, gök çalışsın, sen sıkılmazsan otur!
Bunların hakkında bilmem bir bahânen var mı? Dur!
Mâsivâ bir şey midir, boş durmuyor Hâlik bile
Bak tecellî eyliyor bin şe'n-i gûnâgûn ile.
Ey, bütün dünya ve mâfîhâ ayaktayken, yatan!
Leş misin, davranmıyorsun? Bâri Allah'tan utan.

İslam’da Çalışmanın Önemi:

- İş, her canlı için önemli ve gerekli bir uğraştır. Bu uğraşı sayesinde üretim yapılır, insan mutlu, Allah memnun olur ve emek değer kazanır. Unutmayalım ki, dünyamız bile hareket halindedir. Hareket ise bir iş ve çalışmadır. İş yapmak ise bizi yaratan Allah'ın ezelî ve ebedî kanunudur.

- كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

- ***“O (Allah), her an bir yaratma hâlindedir.”***[3]

[3] Rahman, 29.

- İnsan çalışıp iş yapınca açılır, dinçleşir ve üretmenin zevkini tadar. İş yapmamak, tembellik ise kurdun ağacı çürüttüğü gibi, insanın bedenini ve ruhunu çürütür ve çökertir. Mehmet Akif Ersoy bunu şöyle dile getirmektedir:

Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası,

Dostunun yüz karası düşmanın maskarası.

Rızkı Allah Takdir Eder:

- وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

- ***Allah'ın sizi, birbirinizden üstün kıldığı şeyleri (başkasında olup da sizde olmayanı) hasretle arzu etmeyin. Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var. Allah'tan lütfunu isteyin; şüphesiz Allah her şeyi bilmektedir.***[4]

[4] Nisa, 32.

- أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

- ***"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır."[5]***

[5] Zuhruf, 32.

- وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

- ***"Allah rızık verirken kiminizi diğerine üstün tutmuştur. Üstün kılınanlar ne oluyor da emirleri altında bulunanların rızıklarını vermezler? Oysa rızıkta (temel ihtiyaçların karşılanması hakkında) hepsi eşittir. Allah'ın nîmetini bile bile inkâr mı ediyorlar?"[6]***

[6] Nahl, 71.

El Emeğinin Önemi:

- Rasulullah buyurdu ki:

- مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ – عَلَيْهِ السَّلاَمُ – كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ

- *"Hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir. Allah'ın nebisi Davud (a.s.) da kendi elinin emeğinden yerdi.“*[7]

---

[7] Buhari.

- “Ensardan biri Peygambere gelip kendisinden dilendi. Peygamber efendimiz o kişiye:
- “Evinde bir şey yok mudur?” diye sordu. Adam:
- “Evet bir hasır ve bir de su kabımız vardır” dedi. Rasulullah:
- “Git onları bana getir” dedi.
- Onları getirince iki dirheme sattı. Dirhemleri de adama vererek dedi ki:
- “Bir dirhemle çocuklarına yiyecek al, diğer dirhemle de bir balta satın al ve bana getir” Adam baltayı getirince peygamber baltaya bir sap taktıktan sonra adama:
- “Al götür onunla odun kes sat, geçimini sağla, seni on beş güne kadar görmeyeyim.” buyurdu.

- Adam da gidip odunculuk yapmaya başladı ve peygamberin yanına on dirhem kazanmış olarak döndü. Peygamber Efendimiz adama şöyle dedi:

- هَذَا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَجِىءَ وَالْمَسْأَلَةُ نُكْتَةٌ فِى وَجْهِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِذِى فَقْرٍ مُدْقِعٍ أَوْ لِذِى غُرْمٍ مُفْظِعٍ أَوْ دَمٍ مُوجِعٍ

- *"Bu senin için, Kıyamet günü alnında dilenme lekesiyle gelmenden daha hayırlıdır! Dilenmek, sersefil, fakra düşmüş veya rüsva edici borca batmış veya elem verici kana bulaşmış insanlar dışında, kimseye caiz değildir."*[8]

---

[8] Ebu Davud, Tirmizi.

- Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

- لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ، فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ، فَيَبِيعَهَا، فَيَكُفَّ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ

- *"Muhakkak sizden birinizin ipini alıp, sırtında odun toplayıp satması ve böylece Allah'ın onu başkasına muhtaç etmemesi, herhangi bir kimseden dilenmesinden hayırlıdır; o kimse ister versin, ister vermesin."*[9]

[9] Buhari.

- Bir gün, Allah Rasûlü, sahabe efendilerimizden Hazreti Muaz ile musafaha edince buyurur ki: “Muaz, ellerin nasırlaşmış!” O cevap verir: “Evet, ya Rasûlallah, kazma elimde toprakla meşgul oluyor ve bu sayede çoluk çocuğumun nafakasını kazanıyorum.” Peygamber Efendimiz, (edep ve haysiyetiyle çalışan bütün işçilerin alnını öpercesine) Hazreti Muaz'ı öpüp buyurur ki: “Bu eli Cehennem yakmaz.”

İşçinin Görev ve Hakları

- 1. Eğer aksi zikredilmemişse işini kendisi yapacaktır.
- 2. Belirlenen süre (mesai) içinde sürekli çalışacaktır.
- 3. İşini sağlam ve güzel yapacaktır. Rasulullah (sas) buyurdu ki:
- إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتْقِنَهُ
- *Çünkü "Kul bir iş yaptığı zaman, Allah kulun, işini iyi ve sağlam yapmasını sever."*[10]

[10] Taberani, M. Evsat.

- 4. Kendisine emanet edilen malları, malzemeyi ve araçları iyi kullanacaktır. En iyi işçi güvenilir olandır.
- 5. İşçi çalışırken helâl kazanmanın, çoluk çocuğuna helâl yedirmenin sorumluluk ve şuurunda olmalıdır. Sevgili Peygamberimiz (sas): *"Ey Enes, Helâl kazan, duan kabul olur; zira kişi ağzına haram bir lokma götürürse, kırk gün duası kabul olmaz."* buyurmuştur**.**
- 6. Görevini severek yapmalıdır. Peygamber Efendimiz buyurdular ki:
- **اَلْخَازِنُ الْأَمِينُ الَّذِى يُؤَدِّى مَا أُمِرَ بِهِ طَيِّبَةً نَفْسُهُ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ**
- *Gönül hoşluğu ile görevini yerine getiren görevli Allah rızası için sadaka veren kimsenin mükafatını alır.*[11]

---

[11] Buhari.

- 7. İşini yapan, sorumluluklarını yerine getiren işçinin en temel hakkı ücrettir. Ücret, işçiye harcadığı enerji ve emeği karşılığı verilen para veya para karşılığı bedeldir. Peygamberimiz buyurdu ki:

- *“Bir işçi çalıştırdığında ücretini ona bildir.”*[12]

- İslâm hukukuna göre “İşçi ücretini alıncaya kadar elindeki işverene ait malı hapsederek vermekten imtina edebilir." Hatta, "ücret olarak kararlaştırılan paranın açık değer kaybına uğraması hâlinde işverenin ödemede paranın eski satın alma gücünü koruyucu bir artış yapması gereklidir.”

- Ücret miktarı tespit edilirken, işçinin kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin barınma, yeme-içme, giyim-kuşam ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde olmasına dikkat edilmelidir. Bu

---

[12] Nesai.

hususlara vurguda bulunan Peygamber Efendimiz (sas)şöyle buyurmuştur:

- *“Şayet, bir kimse bizim işçimiz olarak vazifelendirilirse, barınacak yeri yoksa kendisine bir ev edinsin; bekarsa evlensin; hizmetçiye ihtiyacı varsa o iş için birini tutsun ve eğer biniti yoksa bir binit edinsin. Kim, bunlarla yetinmez de daha fazlasını isterse, o, ya emanete hıyânet edecek veya hırsızlığa düşebilecek birisidir.”*[13]

[13] İbn Hanbel.

İşverenin Görevleri

- 1. Kul hakkı düşüncesi, işçi işveren ilişkilerinde en önde tutulması gereken ilk prensiptir. Allah katında hem işçi, hem işveren kul olma noktasında birleşirler. Bu sebeple her iki taraf da, birbirinin hakkını üzerine geçirmeme konusunda duyarlı olmak zorunda bulunduğunu, aksi yönde bir davranışın onu zalim durumuna düşüreceğini hatırından çıkarmaz.

- 2. İşveren sermayeyi elinde bulundurduğu için güçlü taraftır. Bu sebeple, işçi-işveren ilişkilerinde ilk akla gelen şey işçinin korunmaya muhtaç bir konumda olduğu düşüncesidir. Bundan dolayı da işçi hakları her zaman gündemdedir. Karşılıklı hak ve görevler açısından taraflar arasında bir fark yoktur.

- Rasulullah buyurdu ki:

- إِنَّ إِخْوَانَكُمْ خَوَلُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ
يَدِهِ، فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلاَ تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ،
فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَأَعِينُوهُمْ

- *"İşçi kardeşleriniz sizin işlerinizi yapan kimselerdir. Allah onları ellerinizin altına verdi; dileseydi sizi onların eli altına sokabilirdi. Öyleyse, yanınızda işçi çalıştırıyorsanız, yediğinizden onlara da yedirin, giydiğinden giydirin. Onlara güçlerini aşan bir iş teklif etmeyin; eğer zor bir işi yapmalarını isterseniz, siz de onlara yardım edin!"*[14]

---

[14] Buhari, Müslim.

- 3. İslam, sermaye sahibine her fırsatta bir emanetçi olduğunu, malının gerçek sahibinin Allah olduğunu, o mallarda fakirlerin de hakkı bulunduğunu hatırlatır. Burada amaç, maddi gücün insan ruhuna sindireceği tahakküm ve zorbalık temayüllerini törpülemek, kendisinin de ölümlü olduğu bilincini diri tutmaktır.

- 4. İslam, sermayeyi, sahibi eliyle topluma yönelik hale getirdiği gibi, sermaye sahibini, işvereni de, işçi ile ilişkileri açısından, patrondan çok bir baba, bir koruyucu konumuna getirmeyi hedefler. Bu tutumu, onun ahlaki bir davranışı haline getirmeye çalışır. İşçi-işveren ilişkilerinin, kul-Allah ilişkilerine de yansıdığını vurgular ve kulun Allah katında değerini artırdığını ifade eder.

- Hz. Peygamber'in anlattığı şu olay bu konuda oldukça dikkat çekici bir örnektir:

- *Üç arkadaş yolculukları sırasında yağmura tutulurlar ve bir mağaraya sığınırlar. Derken yuvarlanan bir kaya gelir mağaranın ağzını kapatır. İçinde bulundukları durumu aralarında görüştüler ve içlerinden birisi; "Bizi bu durumdan Allah'tan başka kimse kurtaramaz. Her birimiz yapmış olduğumuz iyi bir işi anarak Allah'a yalvaralım, belki kurtuluruz", dedi.*

- *Her birisi söylendiği şekilde dualarını yaptılar. Her birinin duasından sonra taş biraz aralandı. Nihayet üçüncüsü: "Allah'ım! (biliyorsun ki) ben bir keresinde ücretle bazı işçiler çalıştırdım. Ücretlerini verdim. Ancak biri ücretini almadan gitti.*

- *Ben de onun ücretini (ticaret yaparak) çoğalttım. Öyle ki ücreti bir servete dönüştü. Bir zaman sonra o işçi geldi ve bana, 'Ey Allah'ın kulu, ücretimi ver' dedi.*

- *Ben de ona, 'şu gördüğün deve, koyun, sığır ve (onlara bakan) köleler hep senin ücretinden meydana gelmiş bir servettir' dedim. Adam, 'Ey Allah'ın kulu, benimle alay etme! dedi. Ben de ona, 'Hayır, seninle alay etmiyorum, (malını al, götür)' dedim. Derken o bunların hepsini sürüp götürdü. Bunlardan bir şey bırakmadı'. Ey Rabbim! Bunu senin rızanı isteyerek yaptıysam şu kaya parçasıyla bunaldığımız şu darlıktan bizi kurtarır" diye dua etti. Kaya tamamen açıldı. Yürüyüp gittiler.*[15]

- 5. Ücret, işçi tarafından hak edilişinden itibaren işverenin üzerinde emanet mal niteliğini taşır. Bu nedenle meşru bir mazeret bulunmadığı

---

[15] Buhari.

sürece, işverenin, ücreti zamanında ödememesi, ya da eksik ödemesi emanete tecavüz olarak değerlendirilmiştir.

- Peygamber Efendimiz (sas) buyurdu ki:

- أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ

- *İşçinin hakkını alnının teri kurumadan veriniz.*[16]

[16] İbn Mace.

- Peygamber Efendimiz (sas) buyurdu ki:

- **ثَلاَثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَنْ كُنْتُ خَصْمَهُ خَصَمْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَعْطَى بِى ثُمَّ غَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُوفِهِ أَجْرَهُ**

- *"(Allah buyuruyor ki): Üç kişi vardır ki kıyamet günü ben onların düşmanı olacağım. Bir şey verip hilede bulunan, hür bir kişiyi satarak değerini yiyen, bir işçi tutup ücretini ödemeyen kimseler.*[17]

[17] İbn Mace.

- 6. İşveren işi ehliyetli ve liyakatli olana vermelidir. Çünkü İslâm nazarında işin bizzat kendisi emanettir ve emaneti ehline vermek Kur'an’ın talimatıdır.

- إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا

- ***“Allah size mutlaka emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emreder.”***[18]

---

[18] Nisa, 58.

- Hz. Peygamber buyurdu ki:

- مَنِ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا مِنْ عِصَابَةٍ وَفِي تِلْكَ الْعِصَابَةِ مَنْ هُوَ أَرْضَى لِلَّهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَخَانَ رَسُولَهُ وَخَانَ الْمُؤْمِنِينَ

- *"Daha ehil ve liyakatlisi varken yakınlık sebebiyle bir başkasını tercih ve istihdam eden kimse Allah'a, Resulü'ne ve bütün müslümanlara karşı hâinlik etmiş olur"*[19]

- 7. İşveren İşçilerin Güvenliğini Sağlamalıdır. İşçinin sağlığı ile oynayan hiçbir iş kolu, İslam'da uygun görülmemektedir. Zira bir insanın hayatı, Allah katında bütün insanların hayatı kadar değer ve kıymete sahiptir.(Maide, 5/32)

---

[19] Müstedrek.

- Şuurlu hiçbir Müslüman işveren, böyle bir vebâli göze alamaz. Haddizatında, böyle bir durumda bu mesele hiçbir zaman ferdin şahsî inisiyatifine de bırakılamaz. Bu gibi iş yerlerini denetim ve kontrol altında tutmak devletin vazifesidir.

- 8. İşçilerin İbadet Hakkı Engellenemez. İşçiler, namaz ve oruç gibi farz ibadetleri yerine getirme hakkına sahiptirler. Fukaha'dan İbn-i Abidîn'e göre, işverenin, işin yoğun olması sebebiyle vakit namazlarında işçiyi camiye göndermeyip işyerinde ibadet etmesini istemeye hakkı vardır; fakat, cemaatle eda edilmesi gereken cum'a ve bayram namazları bundan müstesnadır. Meselenin özü; işveren, vakit kaybı oluyor gibi bahanelerle işçisinin ibadetlerine mani olmamalı ve dinî görevlerini yapabilmesi hususunda ona imkan tanımalı; işçi de bu hoşgörüyü istismar etmeden hem kulluğunun hem de işçiliğinin hakkını vermelidir.

Emek-Sermaye Çatışması:

- Aslında, bu çatışmaya esas teşkil eden konu gayet basittir: "Sermaye mi asıldır, yoksa emek mi?" İşte dünden bugüne bütün söylenilenler bu basit sorunun etrafında örgütlenmiştir. Ne var ki, işin başında bir fasit daireye girilmiş ve oradan bir türlü çıkılamamıştır.

- İktisadî sistemlerin bazıları, sermayeyi esas kabul ederek onu her şey saymış ve "Sermaye olmadan hiçbir şey yapılamaz" görüşünü savunarak insanın terine ve emeğine hiçbir kıymet vermemişlerdir. Onlara göre; işçi ister yeraltı madenlerinde çalışsın, ister dehlizlerde nefes tüketsin, ister tarlalarda orak sallasın ve isterse sırtında taş taşısın emeğin değeri sınırlıdır. İşçiye verilen ücret de, sermayeyi kullanmaya vesile olmasına binaendir ve sadaka kabilinden bir şeydir.

- Görüldüğü gibi, bu anlayışta sermaye adeta putlaştırılıp mâbud hâline getirilmek istenmektedir ki; eski dünyanın huzurunu bu telakki bozduğu gibi günümüzdeki pek çok millet ve devleti de yine bu anlayış yutmuştur/yutmaktadır.

- Buna reaksiyon olarak ortaya çıkan diğer bir kısım sistem ve anlayışlara gelince; onlar da emeği totemleştirip, "her şey emekten ibarettir" diyerek yeni bir put teklif etmişlerdir. Bunlara göre sermaye sadece bir sömürü vasıtasıdır. Sermayedâr ise, emekçinin kanını emen bir parazitten ibârettir.

- Her iki zihniyet ve düşünce arasındaki bu sert kutuplaşma, belli dönemlerde çok büyük boyutlara ulaşan kargaşaya ve anarşiye yol açmıştır. Öyle ki, bu tâlihsiz dönem, kitlelerin sokaklara döküldüğü, çalkantıların çalkantıları takip ettiği ve dünya çapında sınıf çatışmalarının yaşandığı bir karanlık zaman dilimi olmuştur. Tabiî bu

arada toplu sözleşmeler, grevler ve lokavtlarla sürekli çözümler aranmıştır ama acaba bütün bunlar açılan onca yarayı tedaviye yetmiş midir, yoksa büsbütün onu azdırıp kangren hâline mi getirmiştir, bunu zaman gösterecektir!..

İslamî Perspektiften Emek Ve Sermaye

- Mevzuya İslamî perspektiften bakıldığında, emek ile sermayenin ruh ve cesed gibi bir bütün olduğu görülür. Ruh, yani emek asıldır; cesed, yani sermaye ise, ona bağlıdır. Sermayedeki düzen, sistem, âhenk, canlılık ve cevvâliyet, emekle yakından alâkalıdır.

İslam’da Özel Mülkiyet Prensipleri:

- 1. Mülk Allah'ındır; Allah mülkünde tasarruf etmek üzere topluma temsil hakkı vermiştir, toplum da iş bölümü, emeği değerlendirme, ihtiyaç, ehliyet ve liyâkat gibi şer'î ölçüler içinde bu umûmî temsil hakkını ferdlere, şahıslara devretmiştir.
- قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
- ***"Ey Muhammed, de ki: Mülkün sahibi olan Allah'ım, mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın; dilediğini yükseltir, dilediğini alçaltırsın; iyilik elindedir. Doğrusu sen her şeye kadirsin.”*[20]**

[20] Al-i İmran, 26.

- 2. Servet toplumun belli bir kesiminin elinde toplanmamalı, zengin giderek daha zengin, fakir ise daha fakir olmamalıdır. Bu prensibi koyan âyetin nüzûl sebebi, mevzûumuza daha da aydınlık getirmektedir.

- Şöyle ki: Allah ve Rasûlullah (sav) sevgisi uğruna her şeylerini geride bırakarak Medîne'ye göçen muhacirlere, Medîne yerlileri (Ensâr) kardeşlik etmiş, adetâ bütün varlıklarını onlarla paylaşmışlardı.

- Bir zaman sonra Benî-Nadîr olayı vukû buldu; kaideye göre sulh yoluyla elde edilen malın (feyi') tamamı devletin idi, mücâhidlerin bunda beşte dörtlük hakları yoktu. Rasûlullah (sav) muhâcirlerle ensâr arasında ekonomik denge sağlamak üzere bu malı -iki fakir ensâr ile- muhâcirlere dağıttı; mezkûr âyet şöyle diyordu:

- مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ
- *"Allah'ın, fethedilen memleketler halkının mallarından Peygamber'ine verdikleri, Allah, Peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir; içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşması için değildir.*
- وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ
- *Peygamber size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'tan sakının, Doğrusu Allah'ın cezalandırması çetindir.*

- لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

- ***Allah'ın verdiği bu ganîmet malları, yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'tan bir lûtuf ve rızâ dileyen, Allah'ın dinine ve Peygamber'ine yardım eden muhacir fakirlerindir. İşte dosdoğru olanlar bunlardır."[21]***

[21] Haşr, 7-8.